aegse kirjakeele arendamise alalt (m. s. »Eesti õigekirjutuse ühendamise katsed«, 1908; »Eesti muinasajast«, 1910–11; »Eestlaste hariduslised olud enne Kristust«, kokkuvõte Setälä uurimustest, 1911; »Läti Hendriku Eesti keel«, 1913; »Vanemad Eesti keele kirjutatud hallikad ja *Liber Census Daniae*«, 1913; »Õigekeelsus ja õigekiri«, 1913; »Materjalid Eesti kirjakeele ajaloo jaoks«, 1914; »Ainsuse osastav praeguses Eesti keeles«, 1914; »Dr. M. Veske kui keeleteadlane«, 1915; »Mis me tahame«, 1915, kus J. selgitab oma seisukohta kirjakeele arendamise suhtes; »Nõnda nimetatud 'lühikesed' ja 'pikad' paljuse osastavad«, 1915) ning uurimisreiside tulemusena ka ülevaateid Saaremaa idamurrete häälikulisest ehitusest (»Mõned murde iseäraldused Saaremaa Jaani klk. keelemurdes«, 1909, »Uurimisreisilt Saaremaale suvel 1920«, 1921). Peale nende on ilmunud J.-ilt ka rohkesti raamatute keelelisi arvustusi (peamiselt »E. Kirj.« 1913—15). Eesti keele ajaloo alal on J. oma teadmisi levitanud pikema aja jooksul (1909—24) ülikooli õppejõuna; kirjakeele ühtlustamise ning korraldamise sihis on ta väsimata teotsenud keelekongressidel, E. Kirj. S.-i keeletoimkonnas ning Õigekeelsuse-sõnaraamatu redaktsioonikomisjonis. Tema keeleliste (ja ka muude) harrastuste viljast on suur osa jäänud käsikirjadesse, peamiselt ainestikukogudena. — J.-i vaadetes eesti kirjakeele korraldamisele ja arendamisele on võimalik konstateerida väga tuntavaid mõjutusi dr. M. Veske, vähemal mõõdul aga ka dr. K. A. Hermanni poolt. Kirjakeele traditsiooni muutmispüüete suhtes avaldas ta õige suurt tagasihoidlikkust. Enda keelelt aga erines J. kaunis märgatavalt muudest kaasaegsetest, nimelt oma elu kahel viimsel aastakümnel. Tema puhtteaduslikud tööd keelealal, millest tähtsam on »Eesti keele häälikute ajalugu«, on väga väheselt iseseisvad ja uut pakkuvad, nii et nende väärtus eesti keele uurimise edendamisel on võrdlemisi kasin. — Folkloori alalt, kus J. on tuntud nii materjali kogujana ja avaldajana kui ka uurijana, nimetatagu »Eesti Muinasaeg« I, 1887 (96 lk.), „Славянскій животный эпосъ въ сравненіи съ финскимъ“, 1887 (kandidaaditöö Tartu ülik.-s, käsik.), »Eesti muinasjutud« (E. Kirj. 1908—09), seesama muudetult ja täiendatult ka eriraamatuna »Eesti muinasjutud. Vaimud« (1915, 119 lk.), kus on kirjanduses ilmunud eesti muinasjuttudest suur osa koolitarvituseks esitatud süstemaatselt, ühes allikate äratähendusega; J. Forseliuse teose »Eestlaste ebausu kombed, viisid ja harjumised« uus väljaanne ühes eestikeelse tõlke ja eessõnaga. — J.-i kirjandusloolise harrastuse viljana nimetatagu: »Joh. Kunder« (E. Kirj. 1906—07), »Saja aasta eest. Rosenplänteri 'Beiträge'« (E. Kirj. 1906), »F. R. Fählmann. Kirjatööde kogu I« (1915; 80 lk.) ja artikkel „Эстонская литература“ Brockhaus ja Jefroni venekeels. entsüklopeedias. Samuti on J. avaldanud »E. Kirj.-es« vanemate eesti tegelaste ja kirjanikkude kirjavahetust ning ilmutanud rea ilukirjanduslikkude teoste arvustusi (1907—10). — Eesti varemat ajalugu püüab J. valgustada kirjutistes »Esivanemate jälgil« (Eesti Kultuura I, 1911, lk. 183—94) ja »Eesti rahva sündimine ja tema noor põlv« (E. Kult. II, 1913, lk. 202—28). — Ka ajakirjanduse põllul on J. tähtsalt tegev olnud, nimelt 1886—90 »Oma Maa« ja 1887—90 Eesti Kirjam. S.-i aastaraamatute toimetajana; 1906—07 annab J. isiklikul kulul välja ja toimetab »Eesti Kirjandust« ning on ka hiliemini selle toimetajaks kuni 1915 (*incl.*). — Energiliselt on J. töötanud ka seltskondlikul alal, Eesti Kirjam. Seltsis selle viimseil aastail, Eesti Kirjand. S.-i asutajate seas (1907) ja kuni surmani selle eestseisuse liikmena ning 1922—24 seltsi esimehena, lühemat aega (1924 suvel ja sügisel) ka teadusliku sekretärina. — J.-i ilukirjanduslikud teosed on »J. Jõgeveri laulud« (1898), jutustus »Ärkamisel« (1899) ja jutukesed »Õnneotsijad« (pseudon. J. Saar; 1902), millede kunstiline väärtus on väike. Tema tõlgetest nimetatagu Aischylose »Kinnineeditud Prometheus« (Tartus, 1908), Homeri »Ilias« (käsikirjas) ja Schilleri »Orleani neitsi« (1912). — Omades kr.-katol.-vaimulist ja suurel määral isegi venelist kasvatust ja olles ka temperamendilt kaine, tagasihoidlik, ühiskondlikes ja politilistes vaadetes erilisema julguseta, väheselt aktiivne ja õige alalhoidlik, laskis J. end XIX a. s. viimsel kümnel ja XX a. s. alul karmi venestuspolitika poolt tunduvalt heidutada, kaotades ajuti usugi oma rahva tulevikku, kuigi ta kogu aeg püsis veendunud, olgugi kahtleva ja jõuetu isamaalasena. Venemeelsusse kalduvate hulka ei kuulunud ta igatahes mitte, vaid oli isegi teravas vastolus selle suuna juhi A. Grenzsteiniga (vt.). Tsensori ametis püüdis ta olla korralik ametnik ja ustav riigikodanik, kuid teisalt ka võimalust mööda säästa ja kaitsta oma rahva vaimlist avaldamist Vene tolleaegse politika surve eest. Kogu ta avalikus tegevuses ja töis iseloomustavad J.-i suur töö-jõud, omakasupüüdmatus ning laitmatu ausus.

Post. alb., lk. 170; E. Kirj. 1924, lk. 465—75, 542 (M. J. Eisen); A. Kruusberg, A. Grenzsteini võitlus J. Tõnissoniga (1921); Fr. Tuglas, Ado Grenzsteini lahkumine (1926). *A. S-te.*